

Sygn. akt I ACa 1294/12

WYROK CZĘŚCIOWY

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 kwietnia 2013 roku

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Myszkowska
Sędziowie:	SSA Hanna Rojewska (spr.) SSA Anna Miastkowska
Protokolant:	st. sek. sądowy Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2013r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **I. O. i Z. R. (1)**

przeciwko **Stowarzyszeniu (...) w C. oraz R. G., D. G. (1), A. M., J. O., T. S. i J. S. (1)**

o ustalenie nieistnienia uchwał, stwierdzenie nieważności uchwał i ustalenie

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 26 kwietnia 2012 roku

sygn. akt I C 2532/10

1) **oddala apelację;**

2) **zasądza od powodów I. O. i Z. R. (1) kwoty po 742,50 (siedemset czterdzieści dwa złote 50/100) na rzecz pozwanego Stowarzyszenia (...) w C. oraz na rzecz pozwanych R. G., D. G. (1), A. M., J. O., T. S. i J. S. (1) w częściach równych kwoty po 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt I ACa 1294/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2012 roku, wydanym w sprawie z powództwa I. O. i Z. R. (1) przeciwko Stowarzyszeniu (...) w C. oraz R. G., D. G. (1), A. M., J. O., B. S., T. S. i J. S. (1) o ustalenie nieistnienia uchwał,

stwierdzenie nieważności uchwał i ustalenie, Sąd Okręgowy w Płocku oddalił powództwo i zasądził od każdego z powodów na rzecz pozwanych kwoty 1.178 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd ustalił, że Stowarzyszenie (...) powstało w 1992 r. Do członków założycieli należeli: B. B., M. B., D. C., W. C., L. G., K. G., L. K., B. M., M. M. (1), D. M., Z. M., G. N., A. R., Z. R. (1), M. T., I. W., J. W., A. W. (1), L. W., F. W. (1) i B. W. (1).

Członkowie założyciele wybrali zarząd, w tym na prezesa - A. D.. W chwili wyboru członkowie Stowarzyszenia nie mieli świadomości, że wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z 21 grudnia 1983 r. został on skazany za to, że będąc zatrudniony w charakterze kierownika Międzywydziałowego Studium (...) w zamian za korzyść majątkową (...) umożliwił studentom (...) kontynuowanie studiów w toku indywidualnym i poświadczył nieprawdę w kartach przebiegu studiów indywidualnych (...) potwierdził im w tych dokumentach zaliczenie III i IV roku studiów i dopuścił do egzaminu dyplomowego wiedząc, że nie zdali z siedmiu obowiązujących i przedmiotów egzaminów i nie zaliczyli laboratoriów w wyniku czego (...) otrzymali bezpodstawne dyplomy studiów wyższych (...) ... m.in. na pozbawienie praw publicznych na okres pięciu lat.

Postanowieniem z 27 lipca 1992 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie wpisał do rejestru stowarzyszeń w dziale A poz. (...) w rubryce 7 zarząd Stowarzyszenia (...) w osobach: S. D. - jako prezes, B. C. - jako wiceprezes, R. D. - jako wiceprezes, E. F. - jako wiceprezes, H. R. - jako wiceprezes, A. W. (2) - jako wiceprezes, F. W. (2) - jako sekretarz generalny, J. S. (2) - jako skarbnik generalny, S. B. - jako członek prezydium, W. K. - jako członek prezydium, M. M. (2) - jako członek prezydium i A. W. (3).

Przez kilka lat członkowie założyciele nie interesowali się pracami Stowarzyszenia (...), nie uczestniczyli w zebraniach. Dopiero około 2001 r. część z nich pojawiła się na zjeździe i zgłosiła swoje roszczenia, kwestionując legalność organów Stowarzyszenia.

W dniu 26 czerwca 2003 r. Stowarzyszenie (...) przekazało prawa i obowiązki wynikające z pozwolenia na utworzenie Wyższej Szkoły (...) w W. S. D., uzasadniając swoją decyzję tym, że Stowarzyszenie nie jest w stanie wypełniać zobowiązań, zwłaszcza finansowych, zawartych w zezwoleniu na utworzenie uczelni.

Z. R. (1) wraz z innymi członkami - założycielami uczestniczył w obradach Walnego Zebrania Sprawozdawczo - Wyborczego członków (...) w dniu 14 września 2005r. Jeden z nich, mianowicie B. W. (1) kandydował do Zarządu Głównego, ale nie otrzymał odpowiedniej liczby głosów. Następnie został zgłoszony do Głównej Komisji Rewizyjnej, ale również nie został wybrany.

Postanowieniem z 28 grudnia 2007 r. w sprawie VI Ds. 169/06 Prokuratura Okręgowa w Warszawie umorzyła śledztwo przeciwko S. D. podejrzanemu m.in. o to, że w nieustalonym terminie między 10 lipca 1992 r. a 7 czerwca 1994 r. sfalszował wyciąg z protokołu Krajowego Zjazdu Delegatów (...) z 10 lipca 1992 r., który nigdy się faktycznie nie odbył, a zgodnie z którym do organów (...) zostały powołane osoby, które w dacie 10 lipca 1992 r. nie były członkami (...), a następnie złożył go w sądzie rejestrowym, czym doprowadził do bezprawnej rejestracji niezgodnych ze stanem faktycznym organów (...), z uwagi na upływ przedawnienia z dniem 17 lipca 2002 r.

W dniu 10 lutego 2009r. Sąd Rejonowy w Ciechanowie w sprawie I Ns 146/06 uchylił:

1. uchwałę Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia (...) w W. z 10 stycznia 1994r. w przedmiocie ustalenia listy członków założycieli i członków zwyczajnych Stowarzyszenia (...) w W.;

2. uchwały Krajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia (...) w W. z 23 stycznia 1999r. w przedmiocie:

- wyboru nowego składu Zarządu Głównego (...),

- wyboru na Prezesa Zarządu Głównego (...) A. D.,

- zobowiązania Zarządu Głównego (...) do kompetentnego sporządzenia zmian statutowych;

3. uchwały Sprawozdawczo - Wyborczego Krajowego Zjazdu Delegatów (...) z dnia 12 czerwca 2001 r.:

- nr (...)w sprawie jedności wszystkich głosowań na Krajowym Zjeździe Delegatów,

- nr(...)dotyczącą wprowadzenia zmian do statutu (...) wg załączonych propozycji,

- nr(...) o wyborze Zarządu Głównego (...) w 9 - osobowym składzie,

- nr(...)o odejściu od formy jawnego głosowania na korzyść głosowania tajnego w przypadku wyboru składu Zarządu Głównego,

- nr (...) w sprawie powołania nowego składu (...),

- nr (...)w sprawie powołania nowego składu (...) Sądu Koleżeńskiego.

Zarząd Główny Stowarzyszenia (...) w dniu 6 października 2010 r. podjął uchwałę w sprawie skierowania upomnienia o zaległych składkach członkowskich, zgodnie z którą udzielił upomnienia Z. R. (1) z powodu zalegania z opłatą składek członkowskich w okresie dłuższym jak 12 miesięcy, tj. od dnia 1 stycznia 2007 r. Wpłaty zaległości należało dokonać w terminie do 20 listopada 2010 r. na wskazane konto. Z. R. (1) otrzymał uchwałę 26 października 2010 r., ale nie wpłacił składek. Podczas Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia (...) w dniu 16 marca 2011 r. została podjęta uchwała o skreśleniu go z listy członków wraz z pouczeniem o prawie odwołania do najbliższego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.

I. O. nigdy nie został przyjęty do Stowarzyszenia (...). Natomiast byli członkowie - założyciele (...), w tym Z. R. (1), nie uznając organów pozwanego Stowarzyszenia, przyjęli go do „swojego stowarzyszenia”, które nie jest wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego.

Stowarzyszenie (...) zostało powołane w celu świadczenia pomocy swoim członkom, roztoczenia opieki nad absolwentami szkół zawodowych i bezrobotnymi, reprezentowania i obrony interesów swoich członków, odbudowania warstwy średniej zapewniającej nowe miejsca pracy, stabilizacji i spokoju społecznego, współpracy z organizacjami o podobnych celach, wyrabiania poczucia solidarności społecznej i narodowej oraz rozumienia reform społeczno - politycznych i skuteczności działania.

Aktualnie do Zarządu Stowarzyszenia (...) należą: D. G. (2) - prezes zarządu, J. O. - wiceprezes, B. S. - wiceprezes, T. S. - sekretarz zarządu, R. G., A. M., J. S. (1).

Z. R. (1), jak również inni byli (...) Stowarzyszenia (...) nie chcą współpracować z aktualnymi jego członkami, nie akceptują obecnego zarządu. Zwalczają uchwały opisane w pozwie, ponieważ czują się oszukani, robią to „ze względów moralnych”.

Na podstawie powyższych ustaleń Sąd Okręgowy stwierdził, że ponieważ strona pozwana kwestionuje interes prawny powodów w żądaniu ustalenia nieważności uchwał, ustalenia nieistnienia uchwał oraz ustalenia składu zarządu Stowarzyszenia (...), zarzucając, że nie są oni jego członkami, w pierwszej kolejności należało ocenić czy Z. R. (1) i I. O. są (...) Stowarzyszenia (...).

Sąd I instancji stwierdził, że I. O. nigdy nie był przyjęty do pozwanego Stowarzyszenia (...), natomiast Z. R. (1) był jego członkiem, ale na mocy uchwały z 16 marca 2011 r. został wykreślony - zgodnie z § 23 ust. 1c Statutu (...). Powód nie kwestionował autentyczności swoich podpisów na zwrotnym poświadczeniu odbioru wezwania do zapłaty zaległości, jak również na zwrotnym poświadczeniu odbioru uchwały. Z. R. (1) jest przekonany o nieważności tej uchwały z uwagi na to, że podjął ją organ, który został powołany w sposób niegodny z prawem. Cały ciąg uchwał podejmowanych w Stowarzyszeniu (...), po ujawnieniu pierwszego zarządu w rejestrze stowarzyszeń, jest w jego ocenie dotknięty nieważnością. Konsekwencją takiego toku rozumowania jest przekonanie strony powodowej, że Zarząd Główny nie

mógł być umocowany do podejmowania także uchwał dotyczących wykreślenia powoda Z. R. (1). Wychodząc z takiego założenia powód w istocie nie podjął żadnej obrony w sprawie uchwały o wykreśleniu.

Statut (...) przewiduje, że członkostwo Stowarzyszenia ustaje na skutek wykreślenia z listy członków z powodu zalegania w okresie dłuższym niż 12 miesięcy z opłatą składek członkowskich po uprzednim upomnieniu, w drodze uchwały Zarządu Głównego. Pozwane Stowarzyszenie dopełniło przewidzianych w statucie formalności.

Sąd podkreślił, że ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 ze zm.) - Prawo o stowarzyszeniach, nie przewiduje wprost uprawnienia członka stowarzyszenia do zaskarżenia uchwały walnego zebrania członków. Nie oznacza to jednak, że członkowi stowarzyszenia nie przysługuje żadna ochrona, gdy uchwała godzi w jego interesy a zwłaszcza, gdy rozstrzyga o jego członkostwie. Dopuszczalna jest bowiem droga sądowa dla rozpoznania roszczenia członka stowarzyszenia o ochronę jego członkostwa przed niezgodnym z prawem lub statutem wykreśleniem ze stowarzyszenia.

W ocenie Sądu powód Z. R. (1) nie zdołał jednak wykazać, że uchwała o wykreśleniu go z grona członków Stowarzyszenia została podjęta z naruszeniem przepisów prawa i statutu.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy uznał, że żaden z powodów nie jest członkiem Stowarzyszenia (...).

Następnie stwierdził, że przepisy ustawy Prawo o stowarzyszeniach nie przewidują szczególnego trybu zaskarżania uchwał. Podstawą żądania powodów jest zatem art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

W ocenie Sądu I instancji powodowie nie wykazali, że posiadają interes prawny w ustaleniu, że część zaskarżonych przez nich uchwał nie istnieje, część jest nieważna oraz o ustalenie, że D. G. (2), J. O., B. S., T. S., R. G., A. M., J. S. (1) nie są członkami zarządu.

Z. R. (1) i I. O. nie należą do Stowarzyszenia (...), więc nie ma podstaw, by mieli prawo do zaskarżania jego uchwał. Ich czynności w gruncie rzeczy paraliżują działalność Stowarzyszenia. Jeśli istotnie powodom zależy na pracy zgodnie ze statutowymi założeniami stowarzyszenia, to nie ma przeszkód, aby włączyli się w jego działalność, po uprzednim przystąpieniu do niego. Samo poczucie krzywdy i podejmowanie czynności z pobudek „moralnych” nie są równoznaczne z posiadaniem interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c.

Zdaniem Sądu brak również podstaw do ustalenia, że w skład zarządu Stowarzyszenia (...) wchodzi: I. O., J. K., Z. R. (1), B. W. (1) i L. W.. Powodowie nie wykazali interesu prawnego w odniesieniu do żądania takiego ustalenia na rzecz J. K., B. W. (1) i L. W.. Natomiast jeśli idzie o powodów, to z żadnej uchwały Stowarzyszenia (...) nie wynika, aby powodowie zostali wybrani do tego organu. Wszelkie uchwały „stowarzyszenia” działającego pod tą samą nazwą, nie mogą być uznane przez Sąd Okręgowy za podstawę do takich ustaleń.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, wyrażoną w art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego orzeczenia wnieśli powodowie, zaskarżając wyrok w całości. Zarzucili naruszenie przepisów prawa materialnego: tj. art. 38 i 39 k.c. poprzez uznanie czynności organu osoby prawnej niewłaściwie powołanego, a przez to nie mogącego podejmować jakichkolwiek działań w imieniu Stowarzyszenia (...) oraz przepisów art. 12 i 58 ust. 1 Konstytucji RP, art. 11 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 22 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, art. 20 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka poprzez ich niezastosowanie, prowadzące w konsekwencji do pozbawienia jednostki prawa do wolności zrzeszania się. Podnieśli także naruszenie przepisów art. 189 k.p.c. oraz art. 6 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i/lub niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że powodowie nie mają interesu prawnego w ustaleniu nieistnienia lub stwierdzeniu nieważności uchwał Zarządu Stowarzyszenia (...) oraz art. 227 k.p.c., art. 233 k.p.c. i art. 234 k.p.c.

polegające na braku wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów i pominięciu szeregu dowodów w sprawie.

W konsekwencji skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zwrot kosztów procesu według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

W odpowiedzi na apelację pozwani wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie od powodów na ich rzecz kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Po wydaniu wyroku, postanowieniem z dnia 8 października 2012 roku, Sąd Okręgowy w Płocku zawiesił postępowanie w stosunku do pozwanego B. S., z uwagi na jego śmierć, na podstawie art. 174 § 1 pkt.1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powodów nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy podnieść, że z uwagi na zawieszenie (już po wydaniu wyroku przez Sąd Okręgowy w Płocku) postępowania w stosunku do pozwanego B. S., na podstawie art. 174 § 1 pkt.1 k.p.c., wyrok wydany przez Sąd Apelacyjny jest wyrokiem częściowym, orzekającym w przedmiocie roszczeń powodów, skierowanych do pozostałych pozwanych. Stosownie do dyspozycji art. 317 § 1 k.p.c., który stosuje się także w postępowaniu apelacyjnym (art. 391 § 1), Sąd może wydać wyrok częściowy, jeżeli nadaje się do rozstrzygnięcia tylko część żądania lub niektóre z żądań pozwu. Nie ulega wątpliwości, że współuczestnictwo pozwanych w przypadku żądania ustalenia, że osoby wpisane do KRS-u jako władze nie były i nie są członkami pozwanego Stowarzyszenia, w tym między innymi B. S., nie ma charakteru współuczestnictwa jednolitego, co pozwala na zastosowanie powyższego uregulowania.

Przechodząc do oceny zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego, należy stwierdzić, że rację mają skarżący, że Sąd Okręgowy, czyniąc w przedmiotowej sprawie ustalenia faktyczne, dopuścił się pewnych nieprawidłowości, czy nieścisłości. Istotnie to nie A. D. został wybrany w 1992 roku prezesem zarządu Stowarzyszenia (...) i to nie on został skazany wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 21 grudnia 1983 roku, tylko S. D.. Również to uchwałą Zarządu Głównego z dnia 15 grudnia 2010 roku Z. R. (1) został skreślony z listy członków Stowarzyszenia(...) a nie uchwałą podjętą podczas Walnego Zebrania Członków w dniu 16 marca 2011 roku. Uchybienie powyższe nie ma jednak wpływu na końcowe rozstrzygnięcie.

Choć Sąd dysponował dość obszernym materiałem dowodowym, w tym głównie licznymi dowodami z dokumentów, z których nie wszystkie uwzględnił w stanie faktycznym, to, wbrew sugestii skarżących, nie dopuścił się naruszenia przepisu art. 227 k.p.c. oraz art. 233 k.p.c. albowiem w zakresie ustalonej podstawy faktycznej uwzględnił tylko te dowody, które miały istotne znaczenie dla merytorycznej oceny zasadności roszczenia powodów.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela pogląd sądu meriti co do braku po stronie powoda I. O. legitymacji czynnej do wystąpienia z żadaniami ustalenia nieistnienia uchwał, stwierdzenia nieważności uchwał i ustalenie, precyzyjnie przez niego określonymi.

Nie może budzić wątpliwości, że powód nigdy nie był i nie jest obecnie (...) Stowarzyszenia (...) w C.. Wprawdzie powołał się na uchwałę nr(...)z dnia 1 sierpnia 2009 roku, podjętą przez Zarząd Stowarzyszenia w osobach Z. P., B. W. (2) oraz L. S., to jak trafnie stwierdził Sąd Okręgowy, powód został przyjęty do Stowarzyszenia przez osoby nie stanowiące jego organu, tj. zarządu.

Podkreślenia w tym miejscu wymaga, że kwestia prawidłowości wyboru drugiego, konkurencyjnego zarządu Stowarzyszenia (...) w C. była przedmiotem badania przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie XIV Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, który postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2010 roku odmówił wpisu zmian statutu i organów Stowarzyszenia. Sąd rejestrowy stwierdził, że prawo do reprezentowania Stowarzyszenia wykazują dwa konkurencyjne podmioty, zarząd w osobach wpisanych do KRS- u oraz w osobach,

które zostały wybrane na Krajowym Zjeździe Delegatów w dniu 31 lipca 2009 roku. Sąd rejestrowy uznał, że wszelkie wpisy do rejestru KRS, dokonane na podstawie uchwał podjętych w dniu 14 września 2005 roku, 17 października 2007 roku oraz 17 września 2007 roku są skuteczne, w konsekwencji czego tylko osoby zarejestrowane w KRS są członkami Zarządu. Tym samym uznał, że zwołanie Krajowego Zjazdu Delegatów na dzień 31 lipca 2009 roku, dokonane przez osoby nieuprawnione do reprezentowania Stowarzyszenia, nie było prawidłowe, a co za tym idzie nie ma podstaw do dokonania wpisu podjętych na nim uchwał, w tym między innymi wyboru składu zarządu, który to zarząd miał przyjąć do Stowarzyszenia powoda I. O..

Z oczywistych względów powód nie ma legitymacji czynnej do zgłaszania we własnym imieniu żądania stwierdzenia nieważności uchwał zarządu pozwanego Stowarzyszenia z dnia 15 grudnia 2010 roku w sprawie skreślenia z listy członków B. W. (1), L. W., S. K. i Z. R. (1). Tylko te osoby mogłyby zaskarżyć te uchwały. Również nie ma legitymacji czynnej do żądania ustalenia, że Z. R. (1), J. K., B. W. (1) i L. W. są członkami Zarządu Stowarzyszenia. Także i powód Z. R. (1) nie ma legitymacji czynnej do zaskarżenia uchwał zarządu pozwanego Stowarzyszenia z dnia 15 grudnia 2010 roku w sprawie skreślenia z listy członków B. W. (1), L. W., S. K. oraz żądania ustalenia, że J. K., B. W. (1) i L. W. są członkami Zarządu Stowarzyszenia.

Sąd I instancji, poza kwestią braku legitymacji czynnej po stronie powoda I. O., odniósł się i do zagadnienia braku zarówno po jego stronie, jak i po stronie powoda Z. R. (1) interesu prawnego – w rozumieniu art. 189 k.p.c. - w żądaniu ustalenia nieistnienia uchwał, stwierdzenia nieważności uchwał i ustalenie.

Prawidłowa wykładnia przepisu art. 189 k.p.c. prowadzi do wniosku, że powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (por. uchwała SN z dnia 19 listopada 1996 r., III CZP 115/96, OSNC 1997 r., nr 4, poz. 35). W doktrynie pierwsza z wymienionych przesłanek merytorycznych określana jest jako przesłanka skuteczności, druga zaś jako przesłanka zasadności powództwa. Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., jak powszechnie przyjmuje się w judykaturze i doktrynie, istnieje wówczas, gdy zachodzi niepewność stanu prawnego lub prawa, powodująca potrzebę ochrony prawnej. Niepewność ta musi mieć przy tym charakter obiektywny, a to występuje tylko wtedy, gdy zachodzi według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywny, czyli według odczucia jedynie powoda. Ponadto interes prawny musi być zgodny z prawem, zasadami współżycia społecznego oraz z celem, któremu ma służyć art. 189 k.p.c. (zob. wyrok SN z 27.06.2001r., II CKN 898/00, LEX nr 52613).

Skuteczne powołanie się na interes prawny wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie. Przez stosunek prawny należy rozumieć taki stosunek między podmiotami prawa, w którym mają one wynikające z dyspozycji normy prawnej uprawnienia i obowiązki, zaś realizacja tych uprawnień i obowiązków zagwarantowana jest przymusem państwowym.

Odnosząc się do powyższego zagadnienia należy przede wszystkim przyrzeć się roszczeniom powodów, w kontekście uregulowań zawartych w ustawie z 7 kwietnia 1989 r. (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 ze zm.) - Prawo o stowarzyszeniach.

Obaj powodowie wnieśli o :

1) ustalenie nieistnienia uchwały nr 1, podjętej przez Krajowy Zjazd Delegatów w dniu 10 lipca 1992 roku w sprawie wyboru zarządu w osobach przez nich wskazanych, a wpisanych do rejestru Stowarzyszenia postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie Wydział VII Cywilny z dnia 27 lipca 1992 roku (art. 189 k.p.c.);

2) ustalenie nieistnienia (art. 189 k.p.c.) ewentualnie stwierdzenie nieważności z powodu niezgodności z prawem (art. 58 k.c.) :

- uchwały Krajowego Zjazdu Delegatów z dnia 28 stycznia 1994 roku o wykluczeniu ze Stowarzyszenia (...) 25 członków założycieli, w tym powoda Z. R. (2);

- powołania z dnia 30 kwietnia 1996 roku przez Zarząd Główny Stowarzyszenia Oddziału Wojewódzkiego Stowarzyszenia (...) w C.;

3) stwierdzenie nieważności z mocy prawa (art. 58 § 3 k.c.):

- uchwały nr (...)Krajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia (...) z dnia 10 lipca 1992 roku w sprawie wyboru Zarządu Głównego (w tym zakresie powodowie wnoszą też o ustalenie nieistnienia w/w uchwały- zob. punkt 1);

- uchwały nr (...)Krajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia (...) z dnia 23 stycznia 1999 roku w sprawie wyboru Zarządu Głównego;

- uchwały nr (...)Krajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia (...) z dnia 12 czerwca 2001 roku w sprawie wyboru Zarządu Głównego w 9-o osobowym składzie;

- uchwały nr (...)Krajowego Zjazdu (...) Stowarzyszenia (...) z dnia 21 grudnia 2004 roku o przeniesieniu siedziby władz z W. do C.;

- uchwały Zarządu Głównego Stowarzyszenia (...) z dnia 26 lipca 2005 roku o zwołaniu na dzień 14 września 2005 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia (...);

- uchwał Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia (...) z dnia 14 września 2005 roku o wyborze zarządu i zmianie statutu;

- uchwał Zarządu Głównego z dnia 15 grudnia 2010 roku w sprawie skreślenia z listy członków z powodu zalegania z opłatą B. W. (1), L. W., S. K. i Z. R. (1);

- uchwały nr 3 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia (...) z dnia 16 marca 2011 roku w sprawie wyboru wskazanych osób do Zarządu Głównego;

4) ustalenie (art. 189 k.p.c.), że wskazane precyzyjnie osoby, wpisane do KRS- u jako władze Stowarzyszenia (...) nigdy nie były i nie są członkami Stowarzyszenia;

5) ustalenie (art. 189 k.p.c.), że aktualny Zarząd Stowarzyszenia (...) składa się ze wskazanych przez powodów osób, w tym ich samych.

U podstaw zgłoszonych przez powodów powyższych roszczeń leży ich przekonanie, że już w roku 1992 doszło do rejestracji bezprawnie powołanego Zarządu, w tym S. D. jako Prezesa Zarządu. Tym samym wszystkie podjęte przez niego działania jako członka, czy Prezesa Zarządu pozwanego Stowarzyszenia są z mocy prawa nieważne, co musi prowadzić do konkluzji, że uchwałę w przedmiocie wykluczenia Z. R. (1) z pozwanego Stowarzyszenia podjął Zarząd w osobach, które zostały powołane na podstawie uchwał bądź nieistniejących, bądź nieważnych z mocy samego prawa.

Jak słusznie zauważa Sąd Okręgowy powodowie, skarżąc szereg (lecz nie wszystkie) uchwał podejmowanych czy to przez Krajowy Zjazd Delegatów, czy przez Walne Zebranie Członków, czy w końcu przez Zarząd Główny w przedziale czasowym 1992-2011, de facto zakwestionowali legalność działania pozwanego Stowarzyszenia od roku 1992 roku, wyrażając pogląd, że tylko drugi, konkurencyjny w stosunku do wpisanego do KRS-u zarząd, wybrany w roku 2009 jest legalny i to on uprawniony jest do reprezentowania stowarzyszenia i podejmowania stosownych uchwał.

Stosownie do treści art. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 ze zm.) - Prawo o stowarzyszeniach stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych. Samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności. Stowarzyszenie opiera swoją działalność na pracy społecznej członków; do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników.

Samorządność stowarzyszeń oznacza swobodę w kształtowaniu struktury organizacyjnej, określania kryterium członkostwa, wyznaczania sobie zadań, przyjmowania dowolnych (w ramach prawa) metod funkcjonowania, w intensywności podejmowanej działalności, w obsadzaniu przez konkretne osoby stanowisk we władzach czy wreszcie w podejmowaniu decyzji o rozwiązaniu. (zob. komentarz do art. 2 ustawy Prawo o stowarzyszeniach, Paweł Sarnecki)

Stowarzyszenie działa w oparciu o uchwalony statut, który stosownie do dyspozycji art. 10 ust.1 w/w ustawy określa między innymi teren działania i siedzibę stowarzyszenia, cele i sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków, władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał.

W ustawie Prawo o stowarzyszeniach brak jest przepisów, które normowałyby te zagadnienia.

Na co wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 8 czerwca 2000 roku, sygn. I ACa 806/00, OSA 2002/1/1/, statut stowarzyszenia nie stanowi powszechnie obowiązującego przepisu prawa. Jest umową wiążącą członków stowarzyszenia. Jeżeli uchwała narusza umowę jaką jest statut, może być uchylona - jednakże wyłącznie w trybie przewidzianym w art. 29 ust. 1 ustawy - Prawo o stowarzyszeniach.

Jak wynika z uregulowań przewidzianych w rozdziale 3 ustawy – Prawo o stowarzyszeniach, działalność stowarzyszeń jest nadzorowana przez organ administracji publicznej. Ma on prawo żądać dostarczenia przez zarząd stowarzyszenia odpisów uchwał walnego zebrania członków (zebrania delegatów), żądać od władz stowarzyszenia niezbędnych wyjaśnień. W razie stwierdzenia, że działalność stowarzyszenia jest niezgodna z prawem lub narusza postanowienia statutu w sprawach, o których mowa w art. 10 ust. 1 i 2, organ nadzorujący, w zależności od rodzaju i stopnia stwierdzonych nieprawidłowości, może wystąpić o ich usunięcie w określonym terminie, udzielić ostrzeżenia władzom stowarzyszenia, wystąpić do sądu o zastosowanie środka określonego w art. 29.

W przepisie art. 29 ust. 1 przewidziano prawo dla organu nadzorującego lub prokuratora do wnioskowania do sądu o udzielenie upomnienia władzom stowarzyszenia, do żądania uchylenia niezgodnej z prawem lub statutem uchwały stowarzyszenia, a także do żądania rozwiązania stowarzyszenia.

Sprawy w tym zakresie, między innymi o uchylenie uchwał, rozpoznaje sąd rejonowy w postępowaniu nieprocesowym. (art. 32 ustawy).

W ustawie Prawo o stowarzyszeniach nie przewidziano innej możliwości zakwestionowania uchwał podjętych przez organy stowarzyszenia, co oznacza, że nie ma możliwości stosowania w drodze analogii rozwiązań przewidzianych w innych ustawach, jak np. ustawie Prawo spółdzielcze, kodeks spółek handlowych.

Wyrażając pogląd, iż roszczenie członka stowarzyszenia o ochronę jego członkostwa przed niezgodnym z prawem lub statutem wykreśleniem ze stowarzyszenia podlega rozpoznaniu na drodze sądowej, Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 28 listopada 2008 roku, sygn. V CSK 278/08, LEX nr 784222 stwierdził, że „działalność stowarzyszeń nadzoruje organ administracji publicznej. Na tym tle powstają wątpliwości, czy całość problematyki związanej z funkcjonowaniem stowarzyszeń podlega władczym uprawnieniom administracji publicznej, czego konsekwencją byłaby również droga postępowania administracyjnego w razie rozstrzygnięcia sporów wewnątrz stowarzyszeń, np. sporów dotyczących składu osobowego i trybu jego zmiany. Zauważył, że ustawa Prawo o stowarzyszeniach nie przewiduje wprost uprawnienia członka do zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia członków, co nie oznacza, że nie przysługuje mu żadna ochrona, jeśli uchwała godzi w jego interesy, a zwłaszcza

rozstrzyga o jego członkostwie. Podkreślił przy tym, że zakres autonomii pozostawiony członkom stowarzyszenia wymaga z jednej strony ochrony interesów indywidualnych, a z drugiej strony istnienia organu rozstrzygającego spory między osobami rozmaicie postrzegającymi zróżnicowane formy realizacji wspólnego celu. Jest to zadanie, do którego najlepiej przygotowane są organy wymiaru sprawiedliwości, tj. sądy powszechne, z natury rozstrzygające w postępowaniu cywilnym spory równych sobie podmiotów. Zapatrywanie takie odpowiada treści ustawy, która - jak już wspomniano - odsyła organy nadzoru na drogę sądową w razie potrzeby wykorzystania silnych środków dyscyplinujących, tj. grzywny.”

Poza sporem jest, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie zostało przesądzone zagadnienie dotyczące sposobu ochrony członka stowarzyszenia. W wyroku z dnia 21 października 2009 roku, wydanym w sprawie o sygn. I ACa 923/09, Apel.-W-wa 2010/2/14, Sąd Apelacyjny w Warszawie uznał, że członkowi wykluczonemu ze stowarzyszenia nie przysługuje roszczenie o uchylenie uchwały w przedmiocie wykluczenia wobec braku podstawy w przepisach prawa materialnego, natomiast przysługuje mu powództwo o ustalenie nieważności uchwał na podstawie art. 58 k.c. lub powództwo o ustalenie istnienia stosunku prawnego członkostwa na podstawie art. 189 k.p.c.

W uzasadnieniu powyższego orzeczenia zwrócono jednak uwagę na to, że wprowadzenie z dniem 28 lipca 2007 r. art. 32 Prawa stowarzyszeń, stanowiącego, że wnioski, o których mowa m. in. w art. 29 ust. 1, sąd rozpoznaje na rozprawie w postępowaniu nieprocesowym - rejestrowym przesądziło kwestię trybu i właściwości sądu dla oceny spraw o uchylenie uchwał wszczętych przez organ nadzoru. Celem bowiem ustawodawcy, którym kierował się przy redakcji art. 29 ust. 1 pkt 2 Prawa stowarzyszeń – było zawężenie możliwości uchylenia uchwały organu stowarzyszenia do działań podejmowanych wyłącznie w postępowaniu nieprocesowym (rejestrowym), w postępowaniach wszczętych przez organ nadzoru i prokuratora i to przez sąd rejonowy.

Dopuszczając możliwość zgłoszenia przez członka stowarzyszenia roszczenia o ochronę jego członkostwa na drodze sądowej, w trybie procesowym, Sąd Najwyższy uczynił wyłom co do zasady nie ingerowania w działalność stowarzyszenia. W ocenie Sądu rozpoznającego apelację powodów nie oznacza to, że członkowie stowarzyszenia mają nieograniczone prawo do podważania wszelkich uchwał podjętych czy to przez walne zgromadzenie członków (delegatów) czy to przez zarząd na drodze procesu sądowego, konstruując swoje roszczenia w oparciu o przepis art. 58 k.c. lub art. 189 k.p.c.

Idea samorządności stowarzyszeń przejawia się między innymi w swobodzie kształtowania struktury organizacyjnej, a zatem swobody wyboru swych władz, określenia ich kompetencji, i dlatego ingerencja sądu w działalność stowarzyszenia powinna mieć wyjątkowy charakter.

O czym wspomniano powyżej, prawo żądania uchylenia niezgodnej z prawem lub statutem uchwały stowarzyszenia zostało zastrzeżone dla organu nadzorującego stowarzyszenie lub prokuratora i o zasadności złożonego przez niego wniosku w tym zakresie orzeka obecnie sąd rejonowy w postępowaniu nieprocesowym.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego ustawodawca dopuścił możliwość badania zgodności z prawem i statutem uchwał podjętych przez władze stowarzyszenia tylko w tym trybie (za wspomnianym powyżej wyjątkiem dotyczącym roszczenia członka stowarzyszenia o ochronę jego członkostwa w przypadku wykluczenia ze stowarzyszenia).

Jak wynika z poczynionych ustaleń faktycznych, na wniosek Starosty Powiatu (...), Sąd Rejonowy w Ciechanowie postanowieniem z dnia 10 lutego 2009 roku uchylił między innymi uchwałę Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia (...) w W. z dnia 10 stycznia 1994 roku w przedmiocie ustalenia listy członków założycieli i członków zwyczajnych, podlegających wykluczeniu z członkostwa; uchwałę nr (...)Krajowego Zjazdu Delegatów z dnia 23 stycznia 1999 roku w sprawie wyboru Zarządu Głównego; uchwałę nr (...)Krajowego Zjazdu Delegatów z dnia 12 czerwca 2001 roku w sprawie wyboru Zarządu Głównego w 9- osobowym składzie. Sąd uznał powyższe uchwały jako niezgodne ze statutem Stowarzyszenia (...), przywołując szereg tych samych argumentów, co wskazują powodowie na uzasadnienie swych żądań.

Tymczasem powodowie, nie dość, że pomimo uchylenia powyższych uchwał domagają się (mimo braku substratu żądania) na podstawie art. 189 k.p.c. lub art. 58 k.c. ustalenia ich nieistnienia lub stwierdzenia nieważności z powodu niezgodności z prawem, to także zgłaszają dalsze żądania, na tej samej podstawie, w stosunku do innych uchwał, wymienionych szczegółowo już wcześniej. Choć roszczenia oparte na w/w podstawach co do zasady należą do drogi sądowej i są rozpoznawane w trybie procesu, a zatem droga sądowa jest dopuszczalna, to jednak ustawodawca w przypadku stowarzyszeń przewidział jako jedyną drogę do domagania się stwierdzenia, że uchwała podjęta przez organy stowarzyszenia jest niezgodna z prawem lub statutem w ramach wniosku o jej uchylenie w trybie przewidzianym w art. 29 ust.1 pkt.2 ustawy. Zasadniczo więc z tych przyczyn powództwo podlegało oddaleniu.

Jeśliby nawet uznać, że istnieje możliwość zgłaszania takich żądań, to jak słusznie zauważył sąd meriti, powodowie nie mają interesu prawnego do ich wywiedzenia.

Pomijając to, że nie są członkami pozwanego Stowarzyszenia, to jak sami przyznali w swych pismach dążą do wzruszenia wskazanych przez siebie uchwał albowiem tą drogą zmierzają do rejestracji ich osób jako członków Zarządu pozwanego Stowarzyszenia. Na co zwrócono wcześniej uwagę sąd rejestrowy odmówił dokonania wpisów, o które zabiegają. Dlatego jedno z ich żądań dotyczy ustalenia, że aktualny Zarząd składa się 5- ciu osób, w tym powodów.

W ocenie Sądu II instancji ich działania zmierzają tak naprawdę do obejścia przepisów ustawy o stowarzyszeniach i przewidzianego w nim trybu związanego z uchyleniem uchwał niezgodnych z prawem lub statutem. Podkreślali przecież, że w postępowaniu nieprocesowym o uchylenie uchwał sądy dopuszczały członków pozwanego Stowarzyszenia, np. powoda Z. R. (1) do udziału w sprawie, uznając, że jest on osobą zainteresowaną w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c. a zatem w postępowaniu nieprocesowym osoby te miały możliwość wywiedzenia swych racji.

Trudno nie dostrzec, że żądania powodów są zbieżne czasowo z odmową udzieloną im przez Starostę (...), który w piśmie z dnia 18 czerwca 2010 roku, będącym odpowiedzią na pismo Z. R. (1) i B. W. (1) z dnia 30 kwietnia 2010 roku w sprawie wystąpienia o stwierdzenie nieważności wszelkich uchwał Stowarzyszenia (...) podjętych po dacie 12 czerwca 2010 roku, wyraźnie stwierdził, że nie widzi podstaw do podjęcia z urzędu działań w tym zakresie. (k.288).

Znamiennym są zeznania pozwanego J. O., pełniącego od roku 2011 funkcję wiceprezesa zarządu pozwanego Stowarzyszenia (...), z których wynika, że w roku 2009, po uchyleniu uchwał przez Sąd Rejonowy, zarząd zwrócił się do Starostwa z propozycją rozwiązania sytuacji i uporządkowania sprawy Stowarzyszenia. W wyniku odbytego w Starostwie spotkania zwołano Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie na dzień 16 grudnia 2009 roku, z powiadomieniem wszystkich członków, które usankcjonowało dotychczas podejmowane działania poprzednich zarządów.

Na próżno doszukiwać się istnienia po stronie powodów interesu prawnego w żądaniu stwierdzenia nieważności powołania z dniem 31 maja 1996 roku przez Zarząd Główny Stowarzyszenia (...) w C., jak i uchwały nr (...) Krajowego Zjazdu (...) Stowarzyszenia (...) dnia 21 grudnia 2004 roku o przeniesieniu siedziby władz naczelnych Stowarzyszenia z W. do C.. Powodowie, a w szczególności powód Z. R. (1) nie wskazali, w jakim zakresie uchwały te odnoszą się do ich sytuacji prawnej. W tym miejscu szczególnie znaczenia nabiera stwierdzenie tegoż powoda, że zależy mu na ustaleniu nieistnienia uchwał, stwierdzeniu ich nieważności oraz ustaleniu ze względów moralnych albowiem zarówno on, jak i pozwani (osoby fizyczne) zostali oszukani przez S. D.. Dlatego nie chce współpracować z aktualnymi członkami Stowarzyszenia i nie akceptuje składu osobowego jego zarządu. Jak jednak trafnie wywodzi Sąd Okręgowy samo poczucie krzywdy nie jest równoznaczne z posiadaniem interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c.

Nieco inaczej należy dokonać oceny roszczenia powoda Z. R. (1) o stwierdzenie nieważności uchwały Zarządu Głównego z dnia 15 grudnia 2010 roku w sprawie skreślenia go z listy członków z powodu zalegania z opłatą składek członkowskich. Jak wspomniano powyżej przesądzona została w orzecznictwie sądowym dopuszczalność sformułowania takiego żądania i w tym wypadku nie może budzić wątpliwości fakt posiadania przez powoda interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c.

Poza sporem jest, że kiedy powód wnosił powództwo do Sądu Okręgowego, tj. w dniu 30 grudnia 2010 roku, nie był już członkiem pozwanego Stowarzyszenia (...) albowiem uchwałą Zarządu Głównego z dnia 15 grudnia 2010 roku, doręczoną mu w dniu 25 grudnia 2010 roku, został skreślony z listy członków Stowarzyszenia z powodu zalegania z opłatą składek członkowskich w okresie dłuższym niż 12 miesięcy, tj. od dnia 01.01.2007 roku oraz niewykonania wezwania do wpłacenia zaległych składek w terminie do dnia 20.11.2010 roku, zawartego we wcześniejszym upomnieniu. Bezspornym jest i to, że powód nie odwołał się od powyższej uchwały w terminie dwóch tygodni do najbliższego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia (...), które to uprawnienie wynikało z treści § 23 ust.2 statutu. Słusznie zatem uznał Sąd I instancji, iż powód zgłaszając w pozwie wskazane w nim roszczenia nie był już członkiem pozwanego Stowarzyszenia i nie miał tym samym legitymacji czynnej do zaskarżania uchwał podjętych przez jego organy.

Dopiero w toku procesu, pismem z dnia 28 grudnia 2011 roku (k.322) Z. R. (1) rozszerzył powództwo o żądanie stwierdzenia nieważności uchwały Zarządu Głównego z dnia 15 grudnia 2010 roku w sprawie skreślenia go z listy członków, podnosząc, że jedyną podstawą do uznania jej za bezwzględnie nieważną jest podjęcie jej przez osoby nie będące członkami pozwanego Stowarzyszenia. Powód nie kwestionował merytorycznej zasadności tejże uchwały, tj. kwestii zalegania z płatnością składek. Na rozprawie w dniu 15 grudnia 2011 roku przyznał, że nie opłacał składek za ostatnie 3 lata ponieważ uważał, że na ich poczet powinny być zaliczone składki, które płacił na początku przynależności do Stowarzyszenia. Potwierdził również fakt otrzymania odpisu uchwały Zarządu z dnia 15 grudnia 2010 roku, jak i to, że nie wyczerpał postępowania odwoławczego.

Abstrahując od tego, że Sąd Okręgowy nie miał podstaw do uznania powyższego żądania jako przedmiotowej zmiany powództwa i winien wyłączyć je i przekazać do odrębnego procesu, to uchybienie procesowe w tym zakresie nie ma ostatecznie wpływu na rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny podziela bowiem w pełni pogląd Sądu Okręgowego, że powód nie wykazał, aby sporna uchwała została podjęta z naruszeniem jakichkolwiek przepisów prawa lub statutu. Z omówionych już wcześniej przyczyn, powód nie mógł nawet przesłankowo powoływać się na podjęcie tej uchwały przez „bezprawny” jego zdaniem Zarząd, tj. osoby przyjęte do pozwanego Stowarzyszenia na podstawie wcześniejszych uchwał, które jego zdaniem spełniają przesłanki uznania za nieważne, a tylko do tego jedyne argumentu się odwoływał.

Reasumując, zarzut naruszenia przepisu art. 189 k.p.c. należało uznać za całkowicie bezzasadny.

W świetle zaprezentowanych powyżej rozważań bezprzedmiotowym są pozostałe zarzuty dotyczące naruszenia art. 38 i 39 k.c. oraz art. 12 i 58 ust. 1 Konstytucji RP, art. 11 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 22 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, jak i art. 20 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Uznając zatem brak podstaw do uwzględnienia apelacji, należało ją oddalić na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach za postępowanie apelacyjne orzeczono w myśl art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz na podstawie § 13 ust.1 pkt.2) w zw. z § 11 ust. 1 pkt. 1) i 3) w zw. z § 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.Nr 163, poz. 1348 ze zm.), oddzielnie obliczając je w stosunku do pozwanego Stowarzyszenia (...) i oddzielnie do pozostałych pozwanych.